

„Wpływ teatralnego festiwalu nowego cyrku na rozwój miast i społeczności - badania publiczności Carnawalu Sztukmistrzów w Lublinie”

Zarys problematyki badawczej i scenariusz wywiadu

Przedsięwzięcie sfinansowane przez Unię Europejską NextGenerationEU KPO dla kultury

Cel badania: uzyskanie wstępnego rozeznania dotyczącego tego, w jaki sposób udział w festiwalu Carnawal Sztukmistrzów // wpływa na jego uczestników i uczestniczki

Badanie ma charakter eksploracyjny. Jego efektem będzie stworzenie katalogu efektów (outcomes) o charakterze społecznym i kulturowo-poznawczym w odniesieniu do publiczności festiwalowej, opracowanego indukcyjnie w oparciu o żywe, możliwie spontaniczne wypowiedzi osób badanych.

Perspektywa przyjęta w badaniu jest skupiona na indywidualnych, subiektywnych doświadczeniach – chcemy wiedzieć, co dzieje się z ludźmi na miejscu i co w nich pozostaje. Drugorzędne, jeśli nieistotne są kwestie „systemowe”, nawet jeśli przefiltrowane przez własną perspektywę – nie interesuje nas, jak ludzie postrzegają wpływ festiwalu na miasto, ekonomię, wizerunek, itd. Interesuje nas, jak udział w festiwalu wpływa na nich samych (ich przekonania, podejmowane działania, poczucie tożsamości i przynależności...).

Główne pytania badawcze

Jakie są efekty (outcomes) uczestniczenia w festiwalu?

Jaki wpływ doświadczenie festiwalowe ma na:

1/ działania podejmowane poza festiwalem,

2/ przekonania i wiedzę (w danym obszarze tematycznym, w odniesieniu do zastanych norm, porządków, w odniesieniu do przestrzeni miasta),

3/ tożsamości społeczne, poczucie przynależności do wspólnot „stałych” uczestników i uczestniczek (osób, które wzięły udział w co najmniej trzech edycjach festiwalu)?

działania, zainteresowania

robienie nowych rzeczy – zwłaszcza związanych tematycznie z festiwalem, praktyki kulturowe poza festiwalem
nowe / rozwijane zainteresowania

przekonania, wiedza

- w odniesieniu do danej dziedziny kultury / sztuki: cyrku, teatru, sztuki ludowej, kultury tradycyjnej („wiem więcej o...”, „rozumiem więcej z / na temat...”)
- w odniesieniu do tego, co „codzienne” -> porządku społecznego / norm / zasad: Jakie normy / zasady / zwyczaje są naruszane (np. podział na artystę i publiczność -> „sakralizacja” sztuki -> ja też mogę coś wnieść do procesu artystycznego / kreatywnego)? Jakie są podtrzymywane (np. uprzejmość, dbanie o dzieci w pierwszej kolejności przed dorosłymi...)?
por. np.: *“Special events are microcosms of society. Because they are temporary and usually bound by geographic space, they can be considered reflections of or responses to societal norms at the time they take place.”* [Finkel, R., & Platt, L. (2020). Cultural festivals and the city. “Geography Compass”, 14(9).]
- w odniesieniu do przestrzeni miejskiej: odkrywanie nowych sposobów funkcjonowania / odczuwania / używania przestrzeni i miejsc **[ale to nie jest centralny wątek – negocjowanie przestrzeni, nadawanie nowych znaczeń itd. To jest tutaj wyłącznie jako przykład zmiany przekonań, odkrywania czegoś, a nie temat sam w sobie – inaczej byłby potrzebny całkiem oddzielny wywiad na temat. Nie chcemy tego pominąć, jeśli wybrzmi, ale też nie pogłębiamy kosztem innych wątków.]**

por. np.: Lefebvre (1991, 39) *“Festivals can tie in to the semiotic meanings of place because the use of space during a festival can be seen to “overlay physical space, making symbolic use of its objects”* [Finkel, R., & Platt, L. (2020). Cultural festivals and the city. “Geography Compass”, 14(9).]

“the other” present in the shared space -> vide obecność artystów, sztuki, “cudaków”, twórców

“Spatial membership is therefore no longer developed through a sense of place and belonging confined to place, but extended beyond its physical borders to include the less familiar, the “other”, as a means of reinforcing the sameness and difference that construct identity while reflecting their constantly changing social

fabric and its multiple experiences.” [Elias-Varotsis, S. (2006). Festivals and events—(Re) interpreting cultural identity. “Tourism Review”, 61(2), 24-29.]

wspólnoty / tożsamości

- poczucie przynależności do efemerycznych wspólnot (miejskiej, opartej na zainteresowaniach, spędzaniu czasu w podobny sposób)
- poczucie dumy z bycia “stąd”

por. np.: *Further, festivals provide sites of wonder and conviviality which Edensor & Sumartojo (2018) contest that festivals allow locals to view place in new ways and to reconnect through defamiliarization and refamiliarization with their locality. Indeed, the argument that festivals are merely temporary interventions in places (that may or may not be parachuted in) has been challenged, with Edensor (2019) suggesting that **the everyday experience of places contribute to the temporary festival experience.** Indeed, annual festivals, in particular at a grassroots level are embedded in the everyday lives of those who take part year on year through cycles of preparation and anticipation (Platt & Medway, 2020). Here, the everyday is evidently still salient in processes related to the creative city narratives that emerge in towns and cities around the globe (Evans, 2010).* [Finkel, R., & Platt, L. (2020). Cultural festivals and the city. “Geography Compass”, 14(9).]

- wytwarzanie rodzinnych / towarzyskich rytuałów: Czy festiwal można traktować jako „nową, świecką tradycją” – w sensie wytwarzania pewnego rytuału, na zasadzie corocznego powracania w pewnym gronie, powtarzalności, podtrzymywania poczucia tego, kim jestem i poczucia przynależności (nawet do wspólnoty rodzinnej, towarzyskiej czy opartej na wspólnych zainteresowaniach / sposobach spędzania wolnego czasu)?

Poboczne pytania badawcze

1. Jakie działania są podejmowane przez osoby uczestniczące w trakcie festiwalu? Co ludzie na nim robią (korzystanie z różnych elementów programu oraz usług poza programem – gastronomicznych, turystycznych itd.)? Kto im towarzyszy i w

jakim sensie to towarzyszenie kształtuje doświadczenie festiwalowe (np. poprzez wspólne podejmowanie decyzji, ustalanie znaczeń napotykanym sytuacji i dzieł, uwzględnianie odmiennych perspektyw np. dziecięcej)?

Hipoteza na bazie literatury: Istnieje związek pomiędzy poziomem zaangażowania w sensie behawioralnym („drabina” w oparciu o podejmowane działania – od „niezaangażowanych”, poprzez „obserwatorów”, „uczących się [learners]” i „robiących rzeczy [doers]”) a chęcią podejmowania działań o podobnej treści (temat) / formie (w literaturze – chodzi o działania typu community engagement, u nas to nie ma większego znaczenia, bo festiwale nie są organizowane przez oddolne wspólnoty). „Learners” i „doers” osiągają zdecydowanie wyższe poziomy deklarowanego zaangażowania w kolejne działania po festiwalu. [Koenig-Lewis, N., Palmer, A., & Asaad, Y. (2022). Linking engagement at cultural festivals to legacy impacts. In *Events and Sustainability* (pp. 72-93). Routledge.]

2. Jakie emocje i doświadczenia towarzyszą uczestniczeniu w Carnavale? W szczególności – jakie doświadczenia estetyczne? (Doświadczenia estetyczne są tu rozumiane szeroko, jako rozmaite emocje i odczucia, również o charakterze poznawczo-wiedźowym, związane z odbiorem i interpretacją bodźców estetycznych -> chodzi tutaj o możliwe dowartościowanie i pogłębienie wszelkich reakcji typu „podoba mi się”, „czułem się zainspirowany”, „odkryłem, że”, „tak mnie to przyciągnęło”, a nie wyłącznie skupienie się na efektach związanych z przemieszczaniem, byciem w tłumie itd. – które dla osób badanych mogą być łatwiejsze do uchwycenia i nazwania. Por. katalog poniżej)

Na ile doświadczenia te są specyficzne / unikatowe dla sytuacji udziału w festiwalu? W jakich innych okolicznościach badani odczuwają podobne stany?

Nie ma hipotezy, to po prostu mało dowartościowany temat, zwłaszcza w kontekście dzisiejszego sposobu myślenia o kulturze – jakoś mało jest badań mówiących o samej wadze, charakterze doświadczeń estetycznych, które są, przypuszczalnie, unikatowe

por. np.: KATALOG DOŚWIADCZEŃ / EMOCJI ESTETYCZNYCH (nie do powtarzania czy eksplorowania, bardziej do zapoznania się z rozpiętością i różnorodnością)

Prototypical aesthetic emotions: Felt deeply moved // Touched me // Baffled me // Surprised me // Astonished me // Was impressed // Fascinated me // Was overwhelmed // Grippped me // Made me feel enthusiastic // Liked it // I found it beautiful // Was attracted // Was enraptured // I found it harmonious // I found it perfect // I found it sublime // Felt awe // Made me feel content

Epistemic emotions: Challenged me intellectually // Was mentally engaged // Stimulated my thoughts // Made me curious // Sparked my interest // Felt a sudden insight // Sensed a deeper meaning

Animation: Motivated me to act // Energized me // Spurred me on // Invigorated me // Perked me up // Inspired me // Felt something wonderful // Was enchanted // Felt absorbed in the experience // Felt that time was flying

Nostalgia/relaxation: Made me feel nostalgic // Made me feel sentimental // Filled me with longing // Put me in a dreamy mood // I found it graceful // Calmed me // Relaxed me

Sadness: Made me sad // Made me feel melancholic // Moved me // Agitated me

Amusement: Amused me // Was funny to me // Made me merry // Delighted me // Made me happy // Made me cheerful // Felt humbled

Negative emotions: I found it distasteful // I found it ugly // Repelled me // I found it unpleasant // Disliked it // Made me feel uncomfortable // Felt confused // Was unsettling to me // Was shocking to me // Irritated me // Made me aggressive // Made me angry // Felt indifferent // Bored me // Tired me // Worried me // Felt oppressive // Scared me // Felt depressed // Was not aware of myself

[Schindler, I., Hosoya, G., Menninghaus, W., Beermann, U., Wagner, V., Eid, M., & Scherer, K. R. (2017). Measuring aesthetic emotions: A review of the literature and a new assessment tool. *PloS one*, 12(6).]

3. Na ile podobne doświadczenia i efekty są udziałem osób mieszkających w Lublinie lub okolicy (czyli mających na co dzień styczność z miastem), a na ile tych, które na co dzień nie są związane z miastem? W jakim sensie doświadczenie życia codziennego kształtuje doświadczenie festiwalowe i to, co z niego wynika?

4. Które ze zidentyfikowanych doświadczeń „efektów” można uznać za wyjątkowe dla udziału w festiwalu (trudne lub niemożliwe do osiągnięcia przy pomocy innych środków)? [intrinsic impacts vs extrinsic]

por. np. *Van Maanen, building on the work of Kant and Gadamer, proposes a tripartite division between different functions for art. He describes intrinsic functions, which revolve around the Kantian notion of disinterested aesthetic contemplation, and include the development of new understandings; joy at a beautiful play of forms; allowing a group to imagine new ways that things could be, reflect on them and test them against the observed reality around them; and making these perceptions available for communication. He also describes semi-intrinsic functions, which are similar but relate to a personal interest in the art form or the skills and charisma of the performers. He finally describes extrinsic functions, where arts serve the personal and social needs and desires of the audience. These include socializing, entertainment, the building of social cohesion, and so on. **Much of what are currently measured as benefits the arts bring to society are extrinsic functions: these are things which the arts can accomplish, but can also be achieved in other ways (for example, through participation in sports or religion). We are primarily interested in exploring what Van Maanen calls the intrinsic or semi-intrinsic functions; that is, those functions that he claims as exclusive to the arts.***

Van Maanen, H. (2009): *How to Study Art Worlds: On The Societal Function of Aesthetic Values* (Amsterdam: Amsterdam University Press).

Opcjonalnie, to nie jest kluczem tego badania – tylko jeśli starczy czasu

5. Jakie działania są podejmowane przez osoby uczestniczące przed festiwalem? Jak wygląda „droga” na festiwal:
- od momentu, kiedy wiedzą, że się odbędzie (jeśli taki moment jest w ogóle identyfikowalny – może być tak, że „wiedzą i już”),
 - poprzez decyzję, że idą (kiedy taka decyzja jest podejmowana? spontanicznie jak już festiwal się odbywa? z wyprzedzeniem? czy w tym procesie są jakieś inne osoby – uzgodnienia itd.?)
 - bardzo ważne – czy planują, co będą robić? zapoznają z programem, czytają na temat wystawców, zespołów muzycznych itd.?

Hipoteza na bazie literatury: Oczekiwanie / przygotowania są bardzo istotnym predyktorem wpływu na jakość / intensywność samego doświadczenia: osoby z wyższym poziomem oczekiwania / przygotowania są znacznie bardziej skłonne do zgłaszania, że są zadowolone z sztuki. [Alan S. Brown & Jennifer L. Novak-Leonard (2013) Measuring the intrinsic impacts of arts attendance, Cultural Trends, 22:3-4, 223-233, DOI: 10.1080/09548963.2013.817654]

Scenariusz

Powitanie

1. prośba do uczestników, żeby przedstawili się z samego imienia i powiedzieli, skąd przyjechali / gdzie mieszkają na co dzień, czy są na co dzień / byli w przeszłości związani z miastem?

Działania na miejscu / drabina zaangażowania

2. Wiemy, że wszyscy tutaj znamy Carnaval, więc zacznijmy może od tego, że każdy z Państwa opowie, jak wygląda taka typowa wizyta na Carnavale? Co zwykle Państwo robicie? Z jakich konkretnie elementów programu korzystacie?

[Chodzi o uchwycenie, czy bardziej oglądają, czy dają się wciągnąć artystom na „scenę” na CS?]

[Nie interesują wątki okołofestiwalowe, nie pytamy -> Oprócz samych wydarzeń na festiwalu, czy może zachodzicie jeszcze do jakichś restauracji, na lody, a może do muzeów?]

3. Czy są jakieś osoby, które zwykle Wam towarzyszą? Czy wyobrażacie sobie, żebyście mieli przyjść sami? Czym by to się różniło? Czy czegoś by zabrakło?

[Chodzi o uchwycenie, czy, na przykład, rozmawiają o tym, co widzą?, dzielą się przeżyciami?, wspólnie podejmują działania?, których, być może nie podjęliby, gdyby byli sami / w innym towarzystwie?]

[WAŻNE]

4. Czy kiedykolwiek na festiwalu zdarzyło się Państwu zobaczyć albo zrobić coś pierwszy raz w życiu? Coś, co było dla Państwa wcześniej nieznane? Tak, że nigdy wcześniej czegoś takiego nie widzieliście albo nie spotkała Was taka sytuacja? Co to było? [Może po raz pierwszy coś zrobili lub poczuli – coś, o co by może nawet siebie nie podejrzewali? Na przykład, że to by mogło ich zainteresować, przyciągnąć? Albo że w ogóle mogliby coś takiego zrobić?]

Doświadczenie udziału – pozytywne

5. Co jest takiego w tym festiwalu, że wracają Państwo po kilka razy – przynajmniej część, wszyscy co najmniej trzy razy? Co tak przyciąga? Co się tak podoba, że – przynajmniej niektórzy – są tu każdego roku, a nie gdziekolwiek indziej – na działce, oglądając mecz, w domu?

[Chodzi o wydobycie nie samych elementów tego, co się podoba (np. kura), a raczej doświadczeń związanych z elementami -> emocji, odczuć, zachowań (podoba mi się, czuję, że to coś wyjątkowego w mieście, jest inaczej niż zwykle, czuje się radość, itd. itd.)]

5a. **Pogłębiamy** – a dlaczego, a co się wtedy wydarzyło, a jak to wyglądało, a jak się czuli, a co sprawia, że to jest takie wyjątkowe doświadczenie.

Jeśli pojawi się wątek „odskoczni, niecodzienności” – pogłębiamy porównania i idziemy tym tropem mocno, nawet kosztem kolejnych zagadnień:

- **Co się różni? W jaki sposób?**
- **Czy te różnice sprawiają, że inaczej patrzą na siebie, na innych ludzi, na miasto – również po festiwalu?**
[Wówczas trzeba pilnować pytania o „efekty” – nie dublować zagadnień, np. właśnie dotyczących miasta]

Carnaval - przypuszczalne wątki na bazie poprzednich badań [nie do pogłębiania 1:1, raczej dla pewnego tła, wątki na które można się na nie powoływać, to co wiemy z poprzednich badań]

Podziwianie, zachwyt – nad umiejętnościami, przebiegiem występu, nad tym, jak inni też się bawią,
podekscytowanie, lubienie, entuzjazm – podoba mi się!
humor, uśmiech, dobra zabawa

„ciary”, napięcie – sytuacje niebezpieczne, ekstremalne, monumentalność, fantastyczność (zwłaszcza występy „wygraniczone” – namioty, wieczorne spektakle)

zaskoczenie, przekraczanie granic, tego co zwyczajowe – dziwni, niecodzienni + wciąganie ludzi do aktywnego udziału
odskocznia od codzienności, naładowanie baterii, zabawa

mikroświaty – współwytwarzanie sytuacji występu poprzez wspólne wyznaczanie przestrzeni sceny i widowni

mogą pojawić się wątki nadmiernego ścisku, braku miejsc, nie-widzenia (choć też opowieści o wzajemnej uprzejmości, negocjowaniu zajmowanych miejsc, krygowaniu się w pewnych zachowaniach – np. nie picie alkoholu w miejscach publicznych na wieczornych występach, albo zawstydzonym kryciu się z piciem)

Doświadczenie – unikatowość [do pominięcia jeśli bardzo mało czasu, trudny wątek, może przynieść mało danych]

6. Czy gdziekolwiek indziej jeszcze znajdują takie sytuacje, odczucia? Czy takie sytuacje zdarzają się też poza tym festiwalem?
Że „mają” tak samo, podobnie?

[Chcemy wiedzieć, czy takie doświadczenia zdarzają się też w innym kontekście oraz czym kontekst festiwalu różni się od tych innych kontekstów.]

Efekty [absolutnie nie do pominięcia, sedno wywiadu]

7. Podsumowując

Czy mogliby powiedzieć, co Państwu dało, jak dotychczas, branie udziału w Carnavale? Chodzi nam o rzeczy oprócz tych różnych pozytywnych (a może czasem negatywnych) zdarzeń czy odczuć, które są na miejscu o to, co z Państwem zostaje po festiwalu?

[praktyki, działania]

7a. Może zaczęli Państwo robić jakieś nowe dla siebie rzeczy? Poczuli się do czegoś zainspirowani? Zyskali jakieś nowe zainteresowania albo rozwinęli te, które już mieli?

[przekonania, perspektywy, dyspozycje do działania]

7b. Czegoś nowego się dowiedzieli? Może zmienili zdanie na jakiś temat, albo zyskali nowe spojrzenie, perspektywę? Coś nowego przyszło im do głowy – jakaś myśl, pomysł, jakieś wyobrażenie?

Do dopytania, jeśli nie pójdzie samo:

[wspólnoty]

7c. A w stosunku do innych ludzi – może takie poczucie, że lepiej poznajemy osoby, z którymi jesteśmy na Carnavale? Albo raczej, że na przykład fajnie jest, że tyle osób jest na Carnavale – że mamy wszyscy, mimo że się nie znamy, coś wspólnego?

[rytuały rodzinne / towarzyskie]

7d. Albo po prostu taki własny, rodzinny albo przyjacielski zwyczaj, że to dla nas coroczna okazja do spędzenia razem czasu, spotkania w miłych okolicznościach?

Tylko jeśli starczy czasu, nie eksplorujemy na siłę, wątek ciekawy, ale nie centralny -> [przestrzeń]

8. A w odniesieniu do samego miasta – czy Carnaval pokazała miasto od jakiejś zaskakującej, nowej strony? Tego, jak może wyglądać, jakie może być? Czy jest coś szczególnego, co Carnaval robi z miastem?

Doświadczenie udziału – negatywne [jeśli bardzo mało czasu – można wymienić z zakończeniem, ale tylko jeśli bardzo mało czasu]

9. A czy kiedykolwiek zdarzyło się, żeby festiwal rozczarował? Żeby wydarzyło się coś niefajnego, coś, co przeszkadzało albo nie podobało się? Czego wtedy zabrakło?

[opcjonalnie, jeśli naprawdę będzie czas ☺] droga na festiwal

10. Ponieważ mamy jeszcze chwilę, chciałabym jeszcze dopytać o jedną kwestię. Chciałabym, żebyśmy cofnęli się do momentu jeszcze przed-przed festiwalem. Kiedy w ogóle zaczynacie Państwo planować wizytę na festiwalu? Czy w ogóle ją planujecie, czy raczej co roku nagle okazuje się, że o, zaczął się Carnaval, więc jedziemy? Czy może przeglądacie program wydarzeń, wybieracie konkretne miejsca, w które chcecie trafić? A może ustalacie jeszcze z kimś innym, co będziecie robić?

Zakończenie

11. W 2025 roku Carnaval skończy 16 lat. Czego życzyliby festiwalowi na kolejne 16 lat? Czy coś powinno się zmienić?

[Jeśli jest czas, staramy się konkretnie, żeby wyjść poza „żeby się rozwijał”, „żeby był coraz większy” – w jakim sensie? ciekawości? jakości artystycznej? więcej turystów?]